

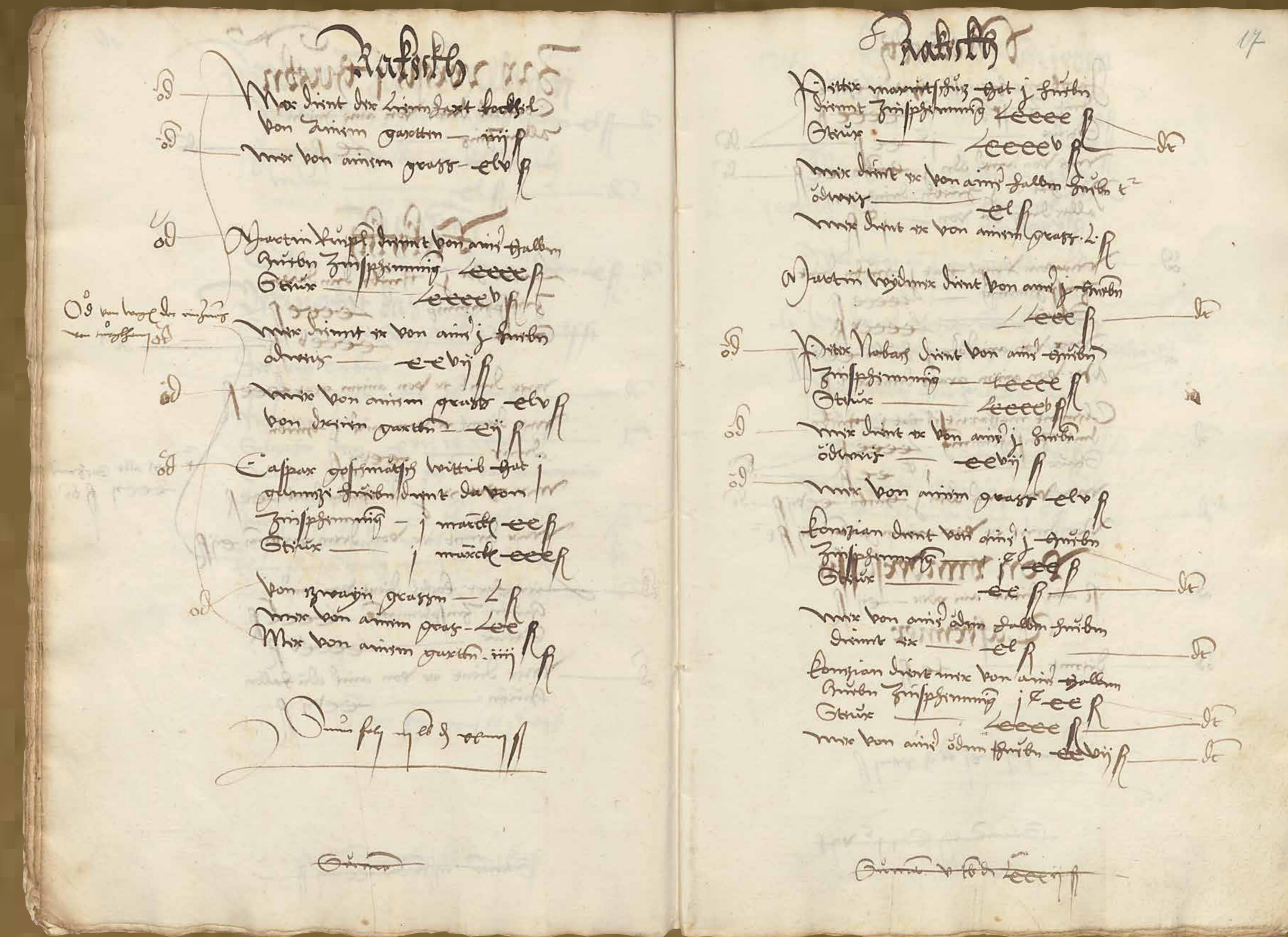
Postojna

Grad Postojna

J. V. Valvasor, Topographia Ducatus Carnioliae modernae, Faksimilirana izdaja, Ljubljana 1995

V 12. stoletju so vrh Soviča nad Postojno grofje Andeški pozidali enega najmočnejših gradov v deželi s staro, prazgodovinsko in rimsko naselbinsko kontinuiteto. Za njimi so ga imeli v lasti oglejski patriarhi, upravljali pa so ga njihovi ministeriali. Po vojni, v kateri je Ulrik Spanheimski grad deloma porušil, ga je nato upravljala dosmrtno, za njim pa ga je za šest let zasedel Otokar Češki. Kasneje so krajši čas na gradu gospodarili Goriški grofje, ki so jim ponovno sledili oglejski patriarhi, Viljem s Spenimberga in Šteberški. Leta 1371 so grad z gospostvom kupili Habsburžani in ga zastavili Celjskim. Po letu 1456 je bila Postojna deželno knežja posest, ki so jo upravljali glavarji, leta 1581 pa je grad in gosposčino kupil knez Janez Seifrid Eggenberg. Za njim sta bila lastnika še knez Janez Vajkard Auersperg in Marko Oblak pl. Wolkenberg, ki jo je leta 1722 prodal dvorni komori. Grad je leta 1511 poškodoval potres, 1616 je vanj tresčila strela in ga požgala, dokončno pa ga je uničil požar leta 1689. Lastniki gradu po teh nesrečah niso več obnavljali, pač pa so sedež gosposčine preselili v prenovljen spodnji dvorec v naselju.

Urbar gospostva Postojna, 1500

Prvotni gradovi so bili centri velikih zemljiških enot, tekem srednjega veka pa se je posest drobila. Postojnsko gospostvo je na prehodu iz srednjega v novi vek obsegalo kmetije v Postojni in njeni okolici, na Pivškem, v Ilirski Bistrici in njeni okolici, okoli Divače, v Rakeku in okolici, pod Nanosom, pa tudi na Cerkniskem in pri Planini. Kot posledica turških vpadov in kužnih bolezni so za to obdobje značilne puste kmetije ali pustote (označene kot »öd«), ki jih je bilo največ v okolici Rakeka in Ilirske Bistrice.

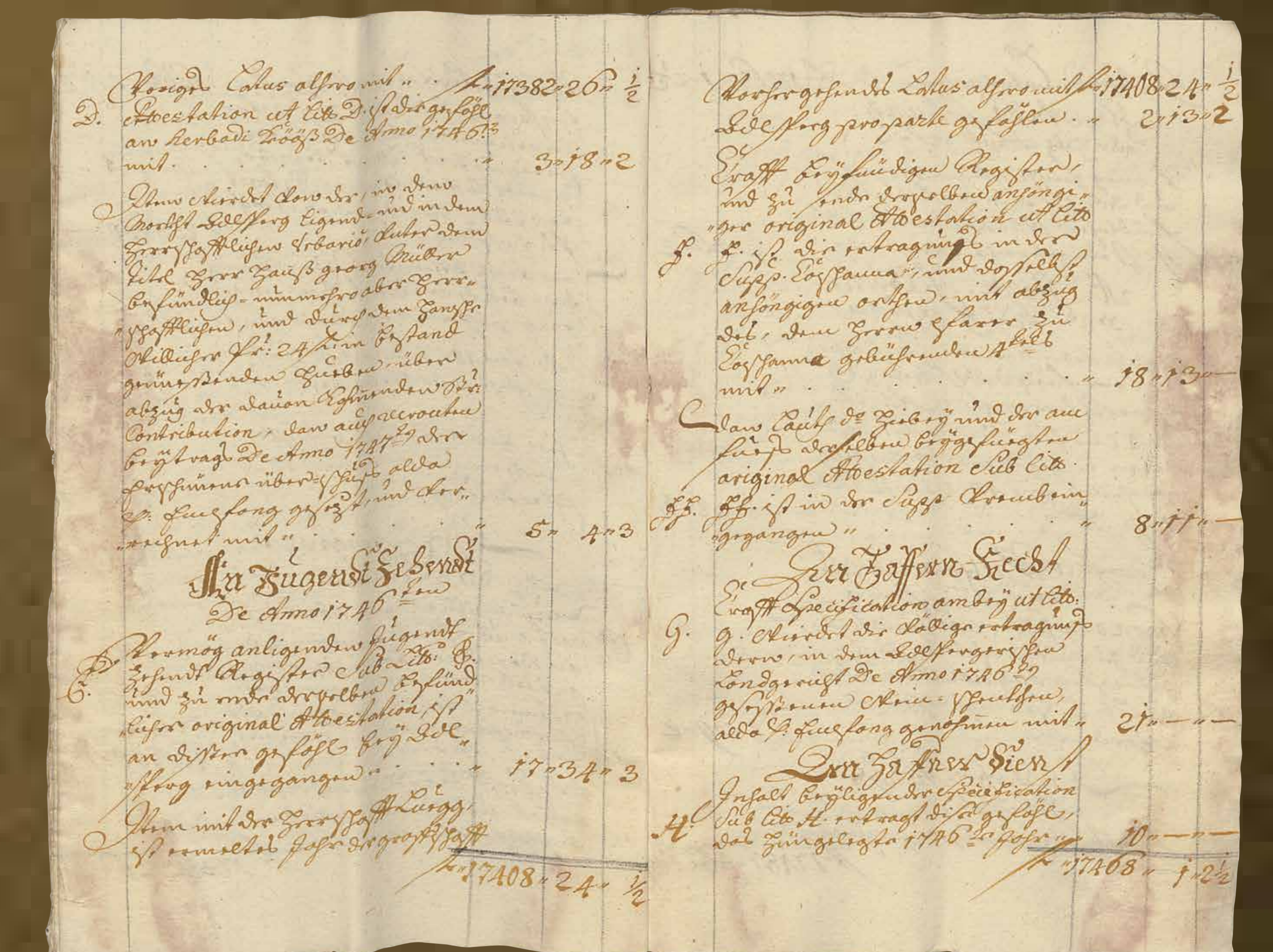
SI AS 1, Vicedomski urad za Kranjsko, sk. 73

Grb knezov Eggenbergov s tremi krokarji, s. d.

Rodbina Eggenbergov izvira iz Štajerske, na Kranjskem pa so v 17. stoletju kar štiri knezi iz njenih vrst postali deželni glavarji. Konec 16. oz. v začetku 17. stoletja je vdova Seifrida Eggenberga, Ana Benigna, Postojno prevzela v upravljanje, eden od potomcev pa je zaradi finančne stiske leta 1669 gospostva Postojno, Snežnik in Lož prodal knezu Janezu Vajkardu Auerspergu.

SI AS 1071, Zbirka grbov in zastav, št. 234

Glavni obračun Janeza Valentina Škodlerja, upravitelja grofije Postojna, od 24. aprila 1746 do 23. aprila 1747

Gospostva so upravljali oskrbniki, ki so vsako leto pripravljali obračune svojega poslovanja. Letni obračun kaže, da so bile glavni viri dohodkov postojnskega gospostva podložniške denarne in naturalne obveznosti (okrog 90 % prihodkov). Nekaj malega so zaslužili na račun prodaje sena in v naravi pobranih dajatev, davkov, plačil za razne pravice (žirina, travarina) ter uradniških taks (gostilniška taksa, stojnina, pisarina). Največ gotovinskih izdatkov si je privoščil lastnik, sledijo izdatki za nakup potrebščin za kobilarno Lipica in plače uslužbencev.

SI AS 460, Grafija Postojna, sk. 1, p. e. 3

Legra gradu Postojna v franciscejskem katastru za Kranjsko, 1823

SI AS 176, Franciscejski kataster za Kranjsko, k. o. Postojna, A 1, A 10